

Pritrkavanje

1. Uvod.....	3
2. Zgodovina zvonjenja in pritrkavanja.....	4
2.1. Zvonjenje.....	4
2.2. Pritrkavanje.....	6
2.2.1. Kdaj se sme in kdaj se ne sme pritrkavati.....	6
2.2.2. Deset zapovedi za pritrkovalce.....	7
2.2.3. Tehnika pritrkavanja.....	8
3. Vlivanje zvona.....	9
4. Vrste zvonjenja.....	11
4.1. Jutranjica ali dan zvoni.....	11

4.2. Zvonjenje od sedmih zjutraj.....	11
4.3. Opoldansko zvonjenje.....	11
4.4. Večerno zvonjenje.....	12
4.5. Zvonjenje ob petkih.....	12
4.6. Izredno zvonjenje ob hudi uri ali požaru.....	12
4.7. Pritrkavanje.....	13
5. Zvonik.....	14
5.1. Zvonik v Župnijski cerkvi v Naklem.....	14
6. Anketa.....	16
7. Zaključek.....	16
8. Viri in literatura.....	16
1. Uvod.....	3
2. Zgodovina zvonjenja in pritrkavanja.....	3
2. Zgodovina zvonjenja in pritrkavanja.....	4
2.1. Zvonjenje.....	4
2.2. Pritrkavanje.....	5
2.2.1. Kdaj se sme in kdaj se ne sme pritrkavati.....	6
2.2.2. Deset zapovedi za pritrkovalce.....	7
2.2.3. Tehnika pritrkavanja.....	8
3. Vlivanje zvona.....	9
4. Vrste zvonjenja.....	11
4.1. Jutranjica ali dan zvoni.....	11
4.2. Zvonjenje od sedmih zjutraj.....	11
4.3. Opoldansko zvonjenje.....	11
4.4. Večerno zvonjenje.....	12
4.5. Zvonjenje ob petkih.....	12
4.6. Izredno zvonjenje ob hudi uri ali požaru.....	12
4.7. Pritrkavanje.....	13
5. Zvonik.....	14
5.1. Zvonik v Župnijski cerkvi v Naklem.....	14
6. Anketa.....	16
7. Zaključek.....	16
8. Viri in literatura.....	16

1. Uvod

V projektne naloge bom skušal kar najbolje predstaviti dejavnost pritrkavanja. Namen te seminarske naloge je predstavitev te dejavnosti vsem, ki je še ne poznate, in tudi dodatna izobrazba samega sebe v pritrkavanju. V nalogi bom zajel zgodovino pritrkavanja nasploh, postopek vlivanja zvona, predstavitev zvonika in zvona in kdaj, kako in zakaj se zvoni. Bolj podrobno bom predstavil naklanske zvonove (kako so jih namestili, blagoslov ...)

2. Zgodovina zvonjenja in pritrkavanja

2.1. Zvonjenje

Naši zvonovi so sad dela domačih in tujih zvonarjev. Od leta 1300 pa vse do danes je po naših zvonikih prepevalo na tisoče zvonov. Veliko so jih žal pretopili za »potrebe« obeh svetovnih vojn, prenekateri zvon pa je bil uničen zaradi malomarnega ravnanja.

Kakor vsaka človeška naprava so tudi zvonovi morali prehoditi dolgo pot razvoja, da so se od neznatnih začetkov in zelo preprostih oblik razvili do današnje tehnične dovršenosti. Največ zaslug za njihov razvoj in uporabo imajo srednjeveški benediktinski menihi, ki so bili prvi zvonarji - livarji zvonov. Pri vseh starih narodih tako na zahodu kot na vzhodu najdemo našim zvončkom in zvonovom podobna glasbila, s katerimi so dajali različna znamenja. V Britanskem muzeju v Londonu hranijo kake 3000 let stare zvončke iz Niniv, ki so bili uliti iz bakra in kositra v skoraj enakem razmerju kot se zvonovi ulivajo še danes. Prvi kristjani, zlasti ob času preganjanj, niso mogli uporabljati glasnih znamenj. V katakombah so tu in tam ob mrliču našli tudi bronaste ali srebrne zvončke. Iz 4. stoletja že imamo dokaze, da so se za bogoslužna srečanja in opravila dajala javna znamenja.

Zemljepisno gledano so zvonovi prišli v evropski prostor z Bližnjega vzhoda; preko Egipta na Apeninski polotok, od tod pa na Irsko, od koder so jih irski menihi (misijonarji) v 7. in 8. stoletju prinesli nazaj na evropsko celino. Vsak irski misijonar je imel poleg popotne palice tudi zvonček.

Prvi uliti zvon se pripisuje svetemu Forkernu, ki ga zvonarji še danes častijo kot svojega zavetnika. Od 7. stoletja naprej najdemo na zahodu vedno več sledov o rabi cerkvenih zvonov. V letih 734-738 so zvonovi že splošna cerkvena navada. V Nemčijo so prišli verjetno iz Anglije. Za časa cesarja Karla Velikega (814) so bili zvonovi že povsod v rabi. Z zahoda so zvonovi prišli tudi v vzhodno cerkev. Beneški dož Orso I. je leta 865 poklonil grškemu cesarju Mihaelu 12 krasnih zvonov, ki so jih obesili pri Sveti Sofiji (gr. Hagia Sophia – Sveta Modrost) v Carigradu.

Že v 13. stoletju je veljalo pravilo, da mora imeti dober zvon vsaj trojen glas: glavni glas ob robu, kamor udarja kembelj, drugi glas v sredini in tretji blizu klobuka. Od srednjega veka naprej so za razvoj zvonov največ storili benediktinski menihi. Že do konca 14. stoletja so se izoblikovali štirje najznačilnejši tipi zvonov: nonini, oktavni, septimni in sekstni. V 16. stoletju je zvonarstvo nazadovalo. Emony je v 17. stoletju, ko so se skrivnosti nekaterih starih zvonarjev že izgubile, postavil pravilo, da mora biti dober zvon izdelan tako, da se iz njega izvabijo tri oktave, dve kvinti in ena terca.

Na ozemlje današnje Slovenije so zvonovi v najstarejšem obdobju (12.-14. stoletje) prihajali predvsem iz Benetk, kasneje pa tudi s Koroške. Ulivali so jih potujoči zvonarji, ki so hodili iz kraja v kraj in na samem mestu ulili zvon. Najstarejši zvon pri nas, ki ga je okoli leta 1310 ulil zvonar Jacobus iz Benetk, hrani Narodni muzej v Ljubljani. Drugi po starosti je l. 1328 uliti zvon, ki visi v zvoniku ljubljanske stolnice in je delo zvonarjev Bela in Vivencija. Zanimivo je, da izpred l. 1300 ni ohranjenega ulitega zvona!

Glavno zvonarsko središče pri nas je sredi 15. stoletja postala Ljubljana, kjer se je zvonarska tradicija ohranjala vse do danes. Drugo pomembno zvonarsko mesto v 16. stoletju je bil Ptuj, od 17. do prve polovice 19. stoletja pa tudi Celje. Sredi 18. stoletja sta svojega zvonarja imela tudi Koper in Kranj. V Mariboru se je zvonarstvo pojavilo šele v drugi polovici 19. stoletja. Najmlajša zvonarna pri nas deluje od l. 1967 v okviru žalskega podjetja Ferralit, danes Feniks.

Najpomembnejša zvonarska dinastija pri nas je bila ljubljanska družina Samassa, ki je imela v obdobju od 1729 do 1919 kar osem zvonarjev. Samassova zvonarna je bila največja v avstroogrski monarhiji in ena največjih in najpomembnejših v Evropi!

Največjo škodo sta našim zvonovom prizadejali obe svetovni vojni. Avstroogrška vojska je v dveh velikih pobiralnih akcijah našim cerkvam pokradla 90% zvonov. Za odškodnino so vojaške oblasti cerkvam izplačevale po 4 krome za kilogram brona, ki je tedaj sicer stal 16 kron. Bronasti zvonovi so bili med drugo svetovno vojno zopet v nevarnosti. Že leta 1942 so jih Nemci odvzeli cerkvam na Štajerskem, Italijani pa na Primorskem. Ista usoda bi kmalu doletela tudi bronaste zvonove na Gorenjskem. Veliko zaslugo za rešitev bronastih zvonov na Gorenjskem lahko pripišemo orglarskemu mojstru Francu Jenku. Zadolžen je bil za njihov popis, vendar je z njim odlašal do konca vojne.

2.2. Pritrkavanje

Nabijanje (pritrkavanje) je posebna zvrst slovesnega, prazničnega zvonjenja in je edinstvena posebnost slovenske dežele. Že ime "pritrkavanje" pove, da kembelj zvona na krilo ne udarja, ampak obenj trka. Pritrkovalec namreč njegov podaljšek priveže tako, da je njegova betica le 5-10 cm proč od krila, potem pa v taktu poteguje vrv, s katero je podaljšek kemblja privezan, da pritrkava ob krilo. Pritrkovalec lahko spreminja takt, lahko z glasom pojema ali narašča - kakor pri glasbi, Napačno je mišljenje, da pritrkavanje zvonovom škodi. Škodi jim samo nepravilno in divje pritrkavanje; če se pritrkovalci ravnaajo po pravilih, zvonovi ne trpijo nič bolj kot pri navadnem zvonjenju.

Izvor pritrkavanja še danes ni pojasnjen. Verjetno ima svoje zadetke v času turških vpadov. Tedaj za opozorilo pred nevarnostjo niso goreli le kresovi ampak so "bili plat zvona". To pomeni, da je nekdo moral iti v zvonik in s kembljem udarjati na eno stran zvona ali več zvonov. Tako so verjetno nastale prve melodije, ki so se izročale kot ljudska pesem iz roda v rod. Melodije se od pokrajine do pokrajine razlikujejo kakor narodne noše. Danes ob starih melodijah nabijavci pritrkovalci skladajo tudi nove in jih zapisujejo s posebnimi notami. Vsaka melodija ima svoje ime: npr. v pet, škofova, Radetzky marš ... Melodije delimo v dve skupini:

- leteče melodije
- stoječe melodije

Pri letečih melodijah veliki zvon zvoni in daje takt, ostali zvonovi čas med njegovimi udarci zapolnijo z melodijami. Med osnovno melodijo se vpleta drobljenje. Pri stoječih melodijah so vsi zvonovi enakovredni. Noben zvon tedaj ne zvoni s pomočjo nihanja, ampak se na zvonove udarja s kemblji. To omogoča prave glasbene učinke, saj se melodija da zaigrati glasneje ali pa bolj potiho, lahko se spreminja ritem, hitrost ... Pritrkavanje je zelo zahtevno skupinsko muziciranje in zahteva številne vaje in prakso.

Skozi stoletja so se na Slovenskih tleh razvila tudi različna poimenovanja pritrkavanja. Na Gorenjskem poznajo izraze potrkávanje, nabíjanje, priudárjanje, klénkanje; na Dolenjskem klénkanje, potrkávanje, v Beli krajini klénkanje, línganje, na Notranjskem pínkanje, na Primorskem natolkávanje, tolklánje, trankánje, kantkánje, klempanánje, klepetánje, kompelánje, v Slovenski Benečiji tamburánje, škomponotánje, mortelánje, v Reziji klotanánje, tintinánje, na Štajerskem prtrkávanje, trijánčanje, trojánčanje, v klenk zvonjenju, v Porabju klónkanje, klónckanje, na Koroškem nabíjanje, prtrkávanje, zgóne bijejo, s pengelnom pobijajo ...

2.2.1. Kdaj se sme in kdaj se ne sme pritrkavati

Pritrkava se na splošno lahko skozi vse leto, razen med postnim in adventnim časom, ker se pripravljamo na praznike. Glavni namen pritrkavanja je olepšati praznike, zato je dobro, da se pritrkovalci naučimo čimveč novih melodij, da bodo za praznike še lepše. Pritrkavamo lahko pred vsako sveto mašo izven posta in adventa, a potem prazniki ne bodo več tako slovesni, če pa že moramo pritrkavati, v nedeljah pritrkavajmo krajše in manj slovesne melodije; slovesnejše melodije prihranimo za praznike. Pritrkavanje za večje praznike naj bo časovno daljše in bogatejše z izbiro melodij. Za veliko noč pa lahko pritrkavamo za sveto jutro ob 5.00 zjutraj. Izbrane pritrkovalske melodije naj bodo primerne prazniku in času pritrkavanja.

2.2.2. Deset zapovedi za pritrkovalce

Ivan Mercina je v knjigi Slovenski pritrkovalec napisal deset zapovedi za pritrkovalce in cerkovnike. Tu so nekoliko posodobljene, saj se je v tem času v zvonikih že marsikaj spremenilo. Deset zapovedi za pritrkovalce in cerkovnike bi moral poznati vsak pritrkovalec, saj dajejo poglobljena navodila obnašanja pritrkovalca v zvoniku.

I.

Ne puščaj k zvonovom pijancev, nasilnežev in otrok brez spremstva odraslih.

II.

Pred pritrkavanjem vedno izklopite glavno stikalo za zvonjenje in bitje ure! Ne pritrkujte, ko na zvon bije ura. Po pritrkavanju ponovno vklopite glavno stikalo.

III.

Za lažje pritrkavanje kembelj pripnite na upognjene lesene palice (ratelne), ki jih pritrdite v sredini zvonovskih korenin. Po pritrkavanju jih obvezno odstranite. Kembelja ne vežite na traverze ali tramove.

IV.

Ko začenjate v zvoniku zvoniti, roke proč od kembelja! Zvon sam mora zavihetiti kembelj.

V.

Ne dotikajte se zvonov ko zvonijo, niti ko brenčijo, ne z roko in ne s kakšnim trdim ali mehkim predmetom! Z zvonovi smejo priti v dotik s kratkimi udarci le kembelji in urna kladiva.

VI.

Različna debelost zvonovega okrilja dovoljuje udarjanje le po najdebelejši plasti krila, kamor tolčeta kembelj in urino kladivo. Udarjanje sočasno drugod in z drugim orodjem, tudi lesenim je za zvonove nevarno. Ne pritrkujte torej na dva zvonova ali celo en sam, temveč najmanj na tri!

VII.

Pri pritrkavanju obvezno uporabljaj naušnike ali druge dušilce zvoka, da si z njimi zamašite ušesa in si ne poškodujete sluha.

VIII.

Udarjajte – pritrkujte – kratko, ne pritisnjeno, zmerno, boljše šibkejše kot zvon pri zvonjenju in sicer prav na istem mestu krila, kjer tolče kembelj zvonečega zvona.

IX.

Kolikor zvonov, toliko pritrkovalcev. En pritrkovalec ne pritrkuje hkrati na dva zvonova, ker kembelj ne more udarjati na mestu krila, kjer udarja med zvonjenjem.

X.

Pomnite, da je bronasti zvon nežno in drago glasbilo in potrebuje zato največjo skrb.

2.2.3. Tehnika pritrkavanja

Nabijanje (pritrkavanje) je posebna zvrst slovesnega, prazničnega zvonjenja in je edinstvena posebnost slovenske dežele. Sestavljeno je iz melodij, da pa bomo lažje razumeli ta pojem, pogledjmo, kaj o tem pravi glasbena teorija.

V glasbeni teoriji poznamo dva različna načina izvajanja glasbe – zaporedno in sočasno izvajanje. Glasbo zaporednih tonov imenujemo melodija, glasbo istočasnih tonov pa harmonija. Pogledjmo primer:

- en pevec lahko s svojim glasom tvori le melodijo, ker lahko istočasno zapoje le en ton.
- več pevcev pa lahko tvori:
 - če pojejo vsi enoglasno, pojejo melodijo
 - če pa pojejo dva ali več različnih glasov, pojejo dvo- ali večglasno (prvi, drugi, tretji,... glas); vsak glas zase tvori svojo melodijo, vsi skupaj pa harmonijo

Pa pogledjmo, kako je s tem pri zvonovih. V zvoniku imamo ponavadi tri oziroma štiri zvonove, za popolno harmonijo pa potrebujemo vsaj tri različne tone. Torej je zelo malo možnosti za različne harmonije in to izključuje harmonično zvonjenje oziroma pritrkavanje iz repertoarja skladb. In res, nikjer na Slovenskem ne najdemo navade, da bi hkrati udarjali vsi zvoneči ali pritrkavajoči zvonovi.

3. Vlivanje zvona

Najprej je treba opraviti vse izračune: v kakšnem tonu bo zvon pel, koliko bo težak in kako debelo rebro bo imel. Nato se začne delo v delavnici. Izdelati je potrebno šablono zvonovega rebra. Sledi izdelava notranjega rebra, ki je sezidano iz opeke. Notranje jedro omehčajo z ilovico, ki ima tudi nekatere primesi, da je bolj trdna. Ilovica se nanaša po plasteh preko vsega jedra. Vsaka plast se mora prej posušiti, šele potem lahko dodamo novo. S šablono se odvečno ilovico poreže, da nastane lepo jedro. Prek zadnje plasti ga premažejo s posebno zmesjo grafita in govejega loja. To jedro bo poznejša lupina zvona.

Na to zvonovo jedro (poznejša votlina zvona) se prične graditi »lažni zvon«. To je plast, ki bo prav takšna, kot bo v resnici izgledal pravi zvon. Lažni zvon se izdelava iz ilovice po plasteh tako, da je vsaka plast suha, preden se nanese nova. Vzeti je treba drugo šablono, ki oblikuje zunanost pravega zvona. Zadnjo plast je potrebno posebej skrbno izdelati in zgladiti.

Na to plast je treba narediti vse okraske in napise, ki bodo na pravem zvonu. Vse okraske in napise izdelajo iz čebeljega voska in jih prilepijo na zadnjo plast. Ko so vsi okraski in napisi nalepljeni na lažni zvon, ga še enkrat prepleskajo z zmesjo grafitnega prahu in govejega loja. Potem je potrebno narediti plašč zvona. Plašč iz ilovice je debel okoli pol metra. V zadnje plasti plašča vdelaajo posebna železna držala, za katera lahko obesijo zanke dvigala. Zunanjo plast močno in varno povežejo z jeklenimi pasovi. Ko je vse primerno suho, na držala obesijo zanke in z dvigalom dvignejo plašč zvona. Spet se pokaže lažni zvon, ki ga s kladivi razbijejo in odstranijo. Tako nastane prazen prostor za pravi zvon. Oba dela (plašč in jedro) spet združijo in namestijo v livarsko jamo. Prazen prostor med njima je pripravljen za sprejem litine za novi zvon.

Če so zvonovi manjši, se lahko model za zvon izdeluje zunaj, drugače pa kar v livarski jami. Kalup je potrebno v livarski jami trdno obdati z zemljo, da se ne more razširiti. Ko je kalup zakopan skoraj do vrha, je potrebno dodati krono zvona in čebeljega voska. Na vrhu krone je treba namestiti odzračevalce. To so posebne cevi, po katerih prihajajo ven plini, ki se sproščajo ob vlivanju. Vse skupaj se do vrha zasuje z zemljo. Na površju naredijo nad kalupom posebne zbiralnice, iz katerih teče litina v zemljo in v kalup. Na površju livarske jame, ki je bila vsa zasuta je treba do vsakega kalupa narediti pot iz opeke, nekakšen kanal, po katerem teče litina iz peči.

Na dan vlivanja je potrebno zakuriti livarsko peč približno ob dveh zjutraj. Ko je peč že dovolj razgreta, se v peč da določena količina bakra, pozneje še kositer (v razmerju: baker 72%, kositer 22%). Medtem so z žarečim ogljem že segreli kanale in zbiralnice nad kalupi. V kanale so namestili železne ploščice, ki zapirajo pot do naslednjega zbiralnika. Ko je vse pripravljeno, naredijo najprej dva vzorca litine v majhne kalupe. Ko duhovni blagoslovi delo, se nad glavnim kanalom preluknja peč; iz peči začne teči žareča litina. Žareča masa najprej napolni prvi zbiralnik in ko mu odprejo pot v notranjost, začne enakomerno odtekati v globino v kalup. Skozi odzračevalce začnejo izhajati plini, ki se sproščajo v notranjosti, zunaj pa ob stiku z ognjem zagorijo.

Ko je vlivanje zvonov končano, se zvonovi globoko v livarski jami počasi ohladijo. Po približno treh dneh postanejo trdi. V livarski jami ostanejo približno od dva do pet tednov, odvisno od velikosti zvonov. V času, ko se zvonovi ohlajajo, izdelujejo zvonarji kemblje in jarme za zvonove.

Ko so zvonovi ohlajeni, jih izkopljejo iz livarske jame in jih z dvigalom dvignejo iz jame. Zunaj jih očistijo, zbrusijo, speskajo in uglasijo, če ne pojejo pravega tona, jih je potrebno obrusiti in napraviti, da je rebro zvonov na vseh straneh enako debelo. Poskusno je treba namestiti kembelj in jarem, da se vidi, kako zvonovi nihajo in kako kembelji udarjajo.

4. Vrste zvonjenja

4.1. Jutranjica ali dan zvoni

Skoraj istočasno z večernim zvonjenjem zasledimo običaj, da se je ob zori zvonilo Mariji v pozdrav in počeščenje. V civilnem življenju je bilo že zdavnaj poprej navadi jutranje zvonjenje, ki je naznanjalo, da so se mesta vrata odprla in da se je zopet začelo »življenje« na ulici in na trgu. Med tednom so zvonili brez presledka s srednjim zvonom, nato pa še z malim, ob nedeljah in praznikih pa z velikim in srednje-malim.

4.2. Zvonjenje od sedmih zjutraj

V času, ko je 1. 1713 razsajala kuga, je ljubljanska škofija ukazala, naj se vsak dan zvoni četrte ure z vsemi zvonovi zjutraj ob sedmih in zvečer ob osmih. Verniki naj ta čas molijo 5 očenašev in zdravih Marij za odvrnitev te grozne šibe. Leto kasneje je bilo ukazano, naj se zvonjenje ob devetih prestavi na sedmo uro. Tako je ostalo vse do danes. Zvonjenje ob sedmih zjutraj je bilo torej uvedeno zaradi kuge in Turkov, ki sta bila takrat najhujša sovražnika našega ljudstva.

4.3. Opoldansko zvonjenje

Veliko pozneje kot večerno in jutranje zvonjenje je prišlo v navado opoldansko zvonjenje. Francozi si lastijo, da ima opoldansko zvonjenje začetek pri njih. Kralj Ludvik XI. (1461-1483) je vpeljal navado, da se opoldne zvoni kakor zvečer. Ni točno, da je prvi splošni ukaz za opoldansko zvonjenje po vsem svetu izdal papež Kalist III. (1455-1458) v zahvalo za sijajno zmago nad Turki pri Beogradu. Kalist III. tega zvonjenja ni ukazal kot zahvalo za zmago, ampak da se z molitvijo izprosi zmaga krščanskemu orožju. Papež je v pismu opozoril na turško nevarnost. Naročil je, da se vsak dan zvoni med nono in večernicami tako, da vsi slišijo. Tedaj naj se moli očenaš in trikrat zdrava Marija. Zaradi tega je opoldanski zvon dobil naziv 'turški zvon'.

4.4. Večerno zvonjenje

Pravi začetnik večernega zvonjenja na čast Gospodovega oznanjenja je papež Gregor IX. (1227-1241). Ko so Turki spet osvojili svete kraje, je križarska vnema pojenjala. Zato so tudi ljudje začeli opuščati to pobožnost. Naročilo sv. Bonaventure iz 13. stoletja je lahko vsaj daljni povod in priprava k današnjemu večernemu angelskemu pozdravu, ki ima zelo verjetno svoj začetek v frančiškanskem redu in se je po njih prenesel tudi v vsakdanje življenje. Razen angelskega pozdrava se zvečer zvoni še z manjšim zvonom za verne duše. Ponekod zvoni zvečer tudi na čast sv. Florijanu, zavetniku proti požarom.

4.5. Zvonjenje ob petkih

Praška sinoda (1386) naroča, naj vsak petek ob treh zvoni v počastitev trpljenja Jezusovega in njegove smrti. Ko se oglasi zvon, naj vsi prekinejo delo, tudi obed in naj kleče zmolijo pet očenašev v spomin na Jezusovo trpljenje. V naše kraje je to zvonjenje vpeljala salzburška sinoda (1418).

Mrliško zvonjenje ima dva dela.

- Smrt naznani "cinklet" (zvoni cinglo) v župnijski cerkvi, ko se g. župniku prijavi cerkveni pogreb. Cinkletovo zvonjenje je treba pozorno poslušati! Če zvoni enkrat pomeni, da je umrl otrok, če dvakrat pomeni, da je umrla ženska, če zvoni trikrat pa pomeni, da je umrl moški. Kadar umre župnik ali škof, se smrt naznani na podoben način, toda z velikim zvonom.
- Drugo mrliško zvonjenje "cuge" zvoni z vsemi zvonovi po jutranjem, opoldanskem in večernem zvonjenju. Ob tem zvonjenju naj bi se še posebej spomnili pokojnika, ki bo kmalu pokopan.

Zvonjenje na praznik Vseh svetih, zvečer 1. novembra, ko se molijo rožni venci za naše drage rajne, je daljše trikratno zvonjenje z vsemi zvonovi. Vsak začetek naznani enega od treh delov molitve rožnega venca.

4.6. Izredno zvonjenje ob hudi uri ali požaru

Včasih so ljudje verjeli, da zvonjenje odganja nevihto in lomi strele. Kadar se je bližala nevihta, so zvonili "hudo uro" z velikim zvonom predvsem kot znamenje za molitev, ki naj odvrne razdivjane strele. Kadar zvoni ob neobičajni uri, to pomeni, da se je nekaj zgodilo.

4.7. Pritrkavanje

Čas (prazniki, nedelje, ostali dnevi ...), ko se pritrkava poleg dni, ki so obvezni (razen, če ni pritrkovalcev) se poljubno določi v okviru vsake župnije. Vendar pa obstaja seznam dni, ko naj bi se pritrkavalo, saj bi tako označili dan kot še bolj pomemben in mu dali večjo veljavo.

Pritrkavalo naj bi se na:

- 24. december »Božični sveti večer«
- 25. december »Božič«
- 26. december »Štefanovo«
- 31. december »Silvestrovo ali drugi sveti večer «
- januar »Novo leto«
- januar »Sveti večer pred svetimi tremi kralji«
- januar »Sveti trije kralji ali gospodovo razglašenje«
- februar »Svečnica«
- Veliki četrtek pri slavi
- Velika sobota pri slavi
- Velika noč
- Velikonočni ponedeljek
- Bela nedelja
- maj »sveti Jožef in začetek šmarnične pobožnosti«
- 31. maj »sklep šmarnic«
- Vnebohod
- Binkošti
- Sv. Trojica
- Sv. Rešnje Telo
- Sv. Peter in Pavel
- Veliki šmaren
- Angelska nedelja
- Mali šmaren
- Zahvalna nedelja
- Nedelja Kristusa Kralja (zaključek cerkvenega leta)
- Večer pred celodnevni čaščenjem svetega Rešnjega telesa
- Na dan celodnevnega čaščenja svetega Rešnjega telesa
- Sveto obhajilo
- Birma
- Nova maša (srebrna, zlata, biserna, železna)
- Posvetitev novih zvonov
- Majniške pobožnosti (šmarnice)

5. Zvonik

Glede na njegov namen ga lahko obravnavamo kot solistični glasbeni inštrument in v povezavi z drugimi zvonik kot del orkestra. Želena dolžina slišnosti določa višino prostora za zvonove v zvoniku, ki naj bodo nad okoliškimi zgradbami. Torej višji kot je zvonik, dlje bomo slišali zvonjenje zvonov. Kakovost glasu zvona je sprva odvisna od samega zvona, ko pa ga postavimo v zvonik velik delež h kakovosti prispeva gradben material in akustično oblikovan prostor. Zvonik naj bo locen od preostalega dela cerkve z rego (dilatacijo), da se zvok in vibracije ne prenašajo po ostalih gradbenih elementih. Zato so z vidika statike boljši samostojni zvoniki. Do prostora za zvonove naj bo varen dostop (stopnice, najboljše lesene, da ne poslabšamo akustike prostora). Prostor za zvonove je resonančni in mešani prostor, ter določa kakovost zvočnega sevanja. Skozi različna časovna obdobja so zvoniki spreminjali svojo podobo in obliko, njihov namen pa je ostajal vedno isti, zagotoviti, da se bo glas zvonov širil daleč v okolico.

5.1. Zvonik v Župnijski cerkvi v Naklem

Sam zvonik je bil zgrajen leta 1735, ko so tudi na novo zgradili župnijsko cerkev v Naklem. Ta cerkev je tudi najlepši primer baročne arhitekture pri nas. Zvonik je pripravil oziroma naredil Janko Markič, gradbeni mojster iz Naklega, omenjen pa je tudi na kovinski tabli, ki visi nad stopnicami v zvoniku. Zaradi varnosti je bila dodana še železna konstrukcija, ki jo je zasnoval Marjan Trampuž, kleparski mojster iz Pivke. Do njega vodijo lepo urejene stopnice, iz koga pa vse do vrha so lesene stopnice, z namenom, da ne bi poslabšali akustike (kovinske poslabšajo). Tik preden prideš na vrh je mehanska ura, zraven pa je še ločena sobica v kateri so spravljene nausniki. Ki preprečujejo poškodbe sluha. V zvoniku je tudi zvočnik, da pritrkovalec sledijo poteku maše in se odzivajo s pritrkavanjem glede na potek maše spodaj.

Vse do leta 1971 so v zvoniku peli 4 železni zvonovi, ki so jih nato ob 700 letnici župnije Naklo po naročilu takratnega župnika v Naklem, prof. dr. Franceta Rozmana zamenjali z bronastimi zvonovi. Zvonovi so bili vlti 30. 4. 1971. leta v Innsbrücku v Avstriji. Livar je bil iz delavnice Grassmayr, načrte za zvonove pa je izdelal J. Pfundner doma iz Dunaja. Vsak zvon je imel svoja dva botra, naročeni pa so bili štirje zvonovi:

Zvonovi so bili vlti 30. 4. 1971 v Innsbrücku (Avstrija).
Livar J. Grassmayr, načrti J. Pfundner (Dunaj).

Zvon cis/1, težak 1950 kg
boter: Oblak Franc, posestnik, Naklo
botra: Marinšek Ivanka, gospodinja, Naklo

Zvon e/1, težak 1100 kg
boter: Jerala Peter, posestnik, Zeje
botra: Novak Milka, gospodinja, Strahinj

Zvon gis/1, težak 550 kg
boter: Marinšek Marjan, mesarski pomočnik, Naklo
botra: Tomazin Anica, delavka, Naklo

Zvon h/1, težak 300 kg
boter: Kavcic Rudolf, mojster cementnih izdelkov, Polica
botra: Pavlin Marija, gospodinja, Malo Naklo

Zvonove je posvetil dne 3. julija 1971 dr. Jože Pogačnik,
nadškof in metropolit ljubljanski.

Zvonovi so bili nabavljeni za 700 letnico župnije Naklo,
ko je župnikoval prof. dr. Franc Rozman.

Priprava zvonika: Markič Janko, gradbeni mojster, Naklo.
Železna konstrukcija: Trampuž Marjan, klep. mojster, Pivka.

- Prvi zvon: cis 1, masa 1950 kg
- Drugi zvon: e 1, masa 1100 kg
- Tretji zvon: gis 1, masa 550 kg
- Četrti zvon: h 1, masa 300 kg

Zvonovi so bili posvečeni 3. julija 1971, ko jih je blagoslovil takratni nadškof in metropolit dr. Jože Pogačnik.

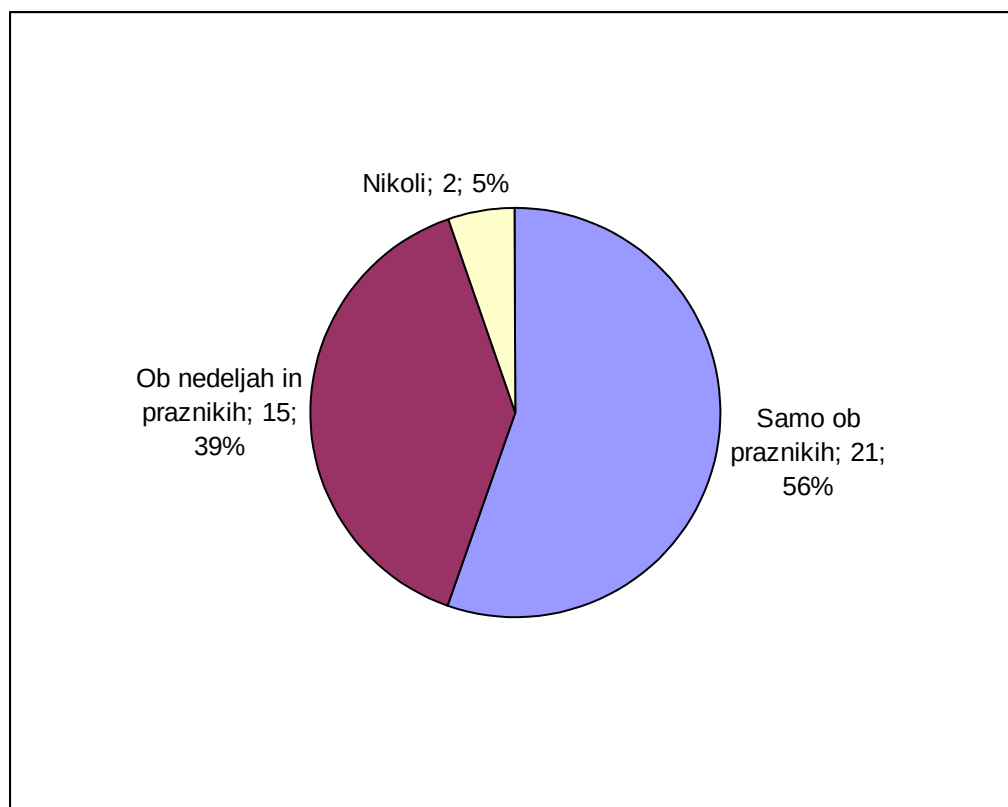

6. Anketa

Anketiranci so odgovarjali na vprašanje: **Kdaj naj bi se sploh pritrkavalo?**

Možni so bili odgovori: a) samo ob praznikih, b) ob nedeljah in praznikih, c) nikoli

Število vprašanih je 38.

7. Zaključek

Menim, da sem v projektni nalogi zajel dokaj široko področje pritrkavanja in zvonjenja. Upam, da sem s svojim delom predstavil svoj hobi karseda veliko ljudem. Od delu sem dokaj užival, čeprav sem prišel do zaključka, da je področje zvonjenja in pritrkavanja veliko preobsežno, da bi ga zajel v eni seminarski nalogi. Mogoče bom enkrat v prihodnosti naredil temeljit pregled zvonarstva nasploh.

8. Viri in literatura

- Ribnica v sveto leto 2000, Maks Ipavec, župnija Ribnica, september 2000
- <http://www.rkc.si/semenisce-lj/main.htm?page=dejavnosti/?pritrkovalski.htm>
- <http://pritrkavanje.tok-tok.com/index.html>